

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ ความเชื่อในพ่อขุนจำเมืองในกระบวนการรวมกลุ่ม
ความร่วมมือของชุมชนเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
กว๊านพะเยา

ชื่อผู้เขียน นางวิไลวรรณ ภูจินาพันธุ์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุเทพ สุนทรเกษม	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุไรวรรณ คั่นกิมยง	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ สมหมาย เปรมจิตต์	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาลักษณะความเชื่อ ความศรัทธา ของชุมชนต่อพ่อขุนจำเมือง ลักษณะการรวมกลุ่มความร่วมมือของชมรมลูกสาวพ่อขุนจำเมือง และผลการรวมกลุ่มต่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม กว๊านพะเยา การศึกษาได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สังเกตโดยเข้าร่วมในสถานการณ์จริง ซึ่งกลุ่มที่ให้ข้อมูลได้แก่ สมาชิกชมรมลูกสาวพ่อขุนจำเมือง พระสงฆ์ผู้ที่ชุมชนนับถือ ผู้นำท้องถิ่น องค์กรเอกชน เจ้าทรงหรือร่างทรงในเขตเทศบาลเมืองพะเยา

ผลการวิจัยพบว่า พลังความเชื่อ ความศรัทธาของชุมชน ที่มีต่อพ่อขุนจำเมือง เป็นกำลังพลวัตสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการรวมกลุ่มความร่วมมือของชุมชน ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กว๊านพะเยา และพบว่า ความเชื่อของชุมชนในระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมนั้น จำแนกเป็น 3 มิติด้วยกันคือ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ดังนี้

1. ความเชื่อ ความศรัทธา ของชุมชนต่อพ่อขุนจำเมือง เป็นลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ เกี่ยวกับจิต วิญญาณ อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งความเชื่อพื้นฐานมาจากศาสนาพุทธและพราหมณ์ที่เชื่อว่า พระมหากษัตริย์สามารถปกป้องคุ้มครองประชาชนให้มีความสุข ความเจริญได้ โดยมีความเชื่อว่า พ่อขุนจำเมือง ทรงมีลักษณะพิเศษของอำนาจ 2 ส่วนในพระองค์

เองคือ ทรงมีอำนาจบารมี ทางการเมือง การปกครอง มีคุณความดี และมีหลักฐานว่า ได้ทรงสร้าง ความเจริญรุ่งเรืองให้แก่บ้านเมืองพะเยา และมีการกล่าวกันว่าทรงมีอิทธิฤทธิ์ เมื่อเสด็จไปทางไหน แดดก็บ้อร้อน ฝนก็บ้ออำ จักให้แดดก็แดด จักให้บดก็บด

2. จากพลังความเชื่อ ความศรัทธาในพระองค์ท่าน จึงเกิดกระบวนการรวมกลุ่มความร่วมมือ ของชุมชนต่าง ๆ ถึง 3 กลุ่ม เพื่อช่วยเหลือ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเมืองพะเยา โดยเฉพาะ “ชมรมลูกสาวพ่อขุนงำเมือง” ซึ่งเป็นอาสาสมัคร โดยไม่มีการบังคับ ไม่หวังผลประโยชน์ใด ๆ ตอบแทน ซึ่งให้เห็นลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ เพื่อนบ้านในชุมชน เรียนรู้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในระยะเริ่มต้น ลักษณะการรวมกลุ่ม เป็นแบบไม่เป็นทางการ ปัจจุบันเป็นแบบทางการชัดเจน แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของกลุ่มสตรี ในจังหวัดพะเยา

3. กระบวนการทางสังคมของชมรมลูกสาวพ่อขุนงำเมือง เชื่อมโยงสู่กระบวนการทางสังคม เพื่อรวมพลังแก้ไขปัญหาวิกฤติของสิ่งแวดล้อม กว๊านพะเยา เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ แสดงถึงศักยภาพของมนุษย์ โดยการเรียนรู้จากธรรมชาติ ที่ได้ใช้ประโยชน์จากกว๊านพะเยา เน้นการปฏิบัติต่อทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม โดยตระหนักถึงคุณค่า และธำรงรักษา หวงแหน เพื่อให้ใช้ประโยชน์จากกว๊านพะเยาได้อย่างยั่งยืน

Independent Study Title	Phoh Khun Ngam Muang Cult in the Process of Communal Cooperation for Kwan Phayao Environmental Conservation	
Author	Mrs. Wilaiwan Poojeenapan	
M. A.	Man and Environment Management	
Examining Committee	Assit. Prof. Dr. Suthep Soonthornpasuch	Chairman
	Assit. Prof. Dr. Uraivan Tan-Kim-Yong	Member
	Assoc. Prof. Sommai Premchit	Member

ABSTRACT

This study is designed to investigate the nature of community's Phoh Khun Ngam Muang Cult, including the cooperation patterns set up by the Phoh Khun Ngam Muang Daughters Group and its impacts on conservation and resuscitation of Kwan Phayao environment. The qualitative research method is devised to collect data through interview and participant observation. The target group, from which information is derived, includes the members of Phoh Khun Ngam Muang Daughters Group, venerable monks, community leaders, NGOs, and spirit medium in Phayao Municipality.

According to the study, it is found that the Phoh Khun Ngam Muang Cult of the community is considered a significant dynamic force in formation of community participatory process in Kwan phayao environment conservation. The community cult reflects the three dimensions of relationship between: 1) human and human, 2) human and environment, and 3) human and supernatural beings as follows:

1. Phoh Khun Ngam Muang Cult is characterized by relationship between humans and supernatural beings in terms of spirits, souls, and sacredness originated from Buddhism and Brahminism. It is believed that the so-called spiritual being can bring about happiness

and prosperity to the adherent. Phoh Khun Ngam Muang is publicly believed to have possessed two kinds of supernatural power. He is endowed with political and administrative charisma as well as virtues on the one hand, and, on the other, he possesses supernatural power, performing miracle at times. For instance, wherever he goes the sun does not shine hot, rainfalls do not wet, etc.

2. Phoh Khun Ngam Muang Cult has eventually constituted the three volunteer groups aimed at rendering social services in Phayao, especially the "Phoh Khun Ngam Muang Daughters Group." The work is done for the welfare of other; it reflects relationship between humans and humans, and relationship between kinsmen and neighbors, thereby the needy are helped. At its inception, the group organization was informal. It has now become a formal establishment headed by the chairperson with specified responsibility and, more importantly, all the members cherish the same goal, which is deemed a prominent legacy of Phayao female group.

3. The social process of Phoh Khun Ngam Muang Daughters Group is linked to the social movement for task force recruits in order to solve Kwan Phayao environment crisis. It is accounted for the relationship between human and nature, thereby the former has learned to know from the latter through Kwan Phayao reservoir use. Accordingly, natural resources have to be treated with awareness of their significance and sustainable utilization.